

RADU ȘTEFAN CIOBANU, *Pe urmele lui Vlad Țepeș*, București, 1979, 302 p.

În anul 1979 a apărut în Editura Sport-Turism lucrarea lui Radu Ștefan Ciobanu, „Pe urmele lui Vlad Țepeș”, care vine să îmbogățească literatura de specialitate dedicată tumultuosului, seducătorului dar și imprevizibilului domn al Țării Românești, din secolul al XV-lea.

Autorul, în capitolul Permanențe și noutăți, care ține loc de prefață, încercînd să arate care au fost motivele ce l-au determinat să abordeze viața și activitatea politică a celui mai contradictoriu dintre voievozii români, arată că, pretextul scrierii lucrării l-a constituit vizita pe care a făcut-o la Salonul de toamnă din anul 1971 unde atrăgea atenția un tablou al lui Gh. Pătrașcu. Tabloul, care în prezent se află la Muzeul Militar Central, prezintă în prim plan bustul lui Vlad Țepeș distingîndu-se din ochii vii și inteligenți dirzenia și hotărîrea personajului. Deasupra capului domnului, pictorul figurase o balanță proiectată pe un fundal unde se remarcau uriașe țepi stilizate. Așa cum remarcă autorul cărții „Maniera de tratare artistică dovedește o profundă înțelegere din partea artistului, care, sintetic și concludent, îl înfățișează pe Vlad Țepeș ca pe un om decis, drept, echilibrat, punînd asprimea în slujba justiției imparțiale, cu ajutorul căreia a reușit, într-un timp scurt, să realizeze o adevărată prosperitate pentru țara și poporul său”.

Se poate spune pe bună dreptate că autorul și-a propus să creioneze aceleași calități ale domnitorului pe care le-a scos în evidență Pătrașcu din penelul său.

Pretextînd o călătorie pe unde a umblat, zăbovind mai mult sau mai puțin, Vlad Țepeș, autorul, folosind un bogat material documentar de arhivă cît și bogata literatură apărută încă din vremea domniei voievodului pînă în zilele de azi, atît în țară cît și în străinătate, lucrări ce vădeau o permanentă preocupare pentru viața domnitorului, încearcă într-un mod personal să despindă cu exactitate patima ce-i dominase pe cronicari sau pe cei ce porunciseră alcătuirea cronicilor și a hrîsoavelor falsificate, alături de o tentativă a sa de a reconstitui cît mai veridic chipul complet, cînd luminos, cînd întunecat — după circumstanțe — al omului și al domnului Vlad Țepeș.

Materialul este structurat pe șapte capitole mari, fiecare dintre ele purtînd un titlu distinct, urmat de un indice cronologic al evenimentelor din timpul vieții și domniei lui Vlad Țepeș și de un tabel cronologic selectiv al monarhilor și pontifilor din epoca lui Vlad Țepeș Dracula. La rîndul lor, capitolele sînt împărțite în subcapitole care au menirea de a localiza mai precis evenimentele, încercînd să reînvie atmosfera medievală din cîteva orașe și să scoată în evidență adevărul despre marele erou național, înaintaș al marilor eroi și martiri ce i-au urmat. Totodată, autorul încearcă ca, prin cartea sa să-i facă pe cititori să-l îndrăgească pe eroul cărții, pentru faptele de arme, pentru gîndirea subordonată-apărării pămîntului strămoșesc.

Preocupat de a spune adevărul despre un om atît de controversat încă din timpul domniei, ale cărui fapte unii scriitori i-le-au lăudat, pe cînd alții, pe nedrept, i le-au hulit, autorul mărturisește că nu i-a fost ușor să distingă adevărul de legendă.

Prin modul cum pune în discuție problemele cît și prin felul cum conduce firul evenimentelor prezentate, cartea lui R. Ștefan Ciobanu, putem spune că se deosebește de celelalte monografii dedicate vieții și activității marelui voievod al Țării Românești.

Tocmai această trecere în revistă a locurilor pe unde a umblat Vlad Țepeș îi dau prilejul autorului să urmărească și să reinvie atmosfera medievală din câteva orașe din țară care au jucat un rol important atât în formarea eroului ca om politic și militar, cât și în acțiunile pe care le-a întreprins pe plan intern pentru întărirea economică a țării, iar pe plan extern pentru apărarea pământului strămoșesc.

Primul capitol al cărții, intitulat „Din neamul Basarabilor“, împărțit în mai multe subcapitole, ne face cunoștință cu strămoșii lui Vlad Țepeș, cu tatăl său Vlad Dracul și cu restul membrilor familiei, care au jucat un rol important în formarea sa ca mare conducător de oști și om politic. De la începutul capitolului aflăm că Vlad Dracul, își trăgea obârșia din familia Basarabilor, neamul întemeietor al Țării Românești, voievozii din această familie fiind pătrunși de sentimentul de mândrie datorat faptului că făceau parte dintr-una din cele mai puternice familii ale timpului, recunoscută ca una din marile stirpii domnitoare. Însă, primul care a adăugat la numele său și numele de familie, Basarab, a fost Dan al II-lea, „Cel viteaz“, așa cum ne mărturisește Critobul din Imbros. Domnii cunoscuți din această familie, în tentativele lor de a cuceri puterea s-au grupat în două fracțiuni rivale — a Dăneștilor, sau a Danilor, și a Drăculeștilor, după eponimul ei, Vlad Dracul. Între aceste două familii s-a desfășurat o puternică luptă, care poate fi socotită ca „firul Ariadnei ce a străbătut întreaga viață politică a Țării Românești de la moartea lui Mircea cel Bătrîn pînă la tragicul sfârșit a lui Vlad Țepeș“ (p. 19). Urmărilor ei pentru țară și popor au fost foarte grele, ea dezbinînd atât de profund populația țării și îmbrăcînd forme atât de violente încît poate fi comparată cu luptele civile din Europa acelor vremi.

Evenimentele petrecute în Țara Românească în sec. XV au impresionat atât de mult pe cronicari și pe oamenii de cultură europeni, încît aceștia au simțit nevoia să transmită urmașilor lor cele aflate. Importante pentru noi sînt informațiile pe care ni le furnizează eruditul umanist Nicolae Olahus, în lucrarea sa „Hungaria“. Descendent el însuși al stirpei domnitoare din Țara Românească, narînd luptele dintre Dănești și Drăculești, cronicarul român, insistînd asupra urmărilor grave ale luptelor interne din Muntenia secolului al XV-lea asupra maselor populare, subliniază înrudirea între familia Basarabilor, respectiv a descendentului ei Vlad Țepeș, cu cea a Huniazilor, care a dat voievozi străluciți Transilvaniei și regi Ungariei. Dintre urmașii lui Mircea cel Bătrîn, cel care s-a remarcat pe tronul Țării Românești prin concepția de cîrmuire, prin încercarea de oprire a luptelor fratricide, prin efortul de a respecta clauza testamentară a tatălui său, care cerea urmașilor săi Basarabi, să apere unitatea și independența țării, atât prin acțiuni cît și prin durata domniei, a fost Vlad Dracul, tatăl lui Vlad Țepeș.

Din păcate, despre viața lui Vlad Dracul, înainte de ocuparea tronului avem puține informații, căci, documentele și cronicile păstrate sînt fie lapidare fie incerte. O sumară schiță a biografiei domnului o putem creiona dintr-o epistolă a lui Sigismund de Luxemburg, din care reiese că Vlad Dracul era fiul natural al lui Mircea cel Bătrîn. Din tinerețe el a fost trimis de către tatăl său la curtea lui Sigismund, unde a primit o educație aleasă, asemănătoare cu a altor vîlăstare de domni. Pe lîngă deprinderea artelor cavaleresti, Vlad Dracul, trăind în orașe maghiare, germane, grecești, și turcești, a învățat să scrie și să citească, atât în limba universală a evului mediu — latîna — cît și în limbile slavonă, germană și maghiară, fiindu-i de folos în anii de domnie de mai tirziu. Tot din documentele

folosite de autor reiese că Vlad Dracul a avut legături strînse și cu familia domnitoare a Mușatinilor din Moldova, prin căsătoria sa, probabil între anii 1425—1430, cu o moldoveancă din această familie. Cronicarul Jan Duglosz susține că soția lui Vlad Dracul a fost fiica lui Ilie Vodă, succesorul direct a lui Alexandru cel Bun. R. Ștefan Ciobanu este însă de părere că, de data aceasta, cronicarul nu a fost bine informat și că, mai plauzibilă pare a fi afirmația sa potrivit căreia, soția lui Vlad Dracul a fost sora lui Ilie Vodă. În sprijinul ipotezei, el consideră faptul că, numai în această situație vîrsta i-ar fi permis acesteia să dea naștere celor trei copii legitimi, Mircea, Vlad și Radu. Totodată consideră că în cazul adevărării ipotezei sale, și pe baza documentelor care să poată confirma logica istorică, idea avansată de el cu această ocazie, că Vlad Dracul a fost cumnat cu viitorul domn al Moldovei, Bogdan II, iar la rîndul său Vlad Țepeș a fost nepotul de soră al acestuia și văr primar cu fiul său, Ștefan cel Mare, va fi adevărată.

Autorul, încercînd să pună în discuție originea eponimului Dracula dat în-tregii familii a lui Vlad Țepeș, mărturisește că acesta se trage de la Ordinul Dragonului în care a fost primit Vlad Dracul în anul 1431, și al cărui însemn, un dragon marcat pe un medalion din aur alături de o cruce și o inscripție în limba latină, ce atîrna de un lanț, tot din aur, a devenit simbolul familiei, fiind folosit pe acte, pe documente și pe monedele bătute în timpul domniei membrilor familiei. După primirea sa în ordinul Dragonului și încoronarea, la Nüremberg, ca domn al Țării Românești, Vlad Dracul împreună cu familia și cu un mic grup de credincioși a sosit în Transilvania, în drum spre Tîrgoviște. După multe tatonări și-a ales ca reședință orașul Sighișoara. În orașul de astăzi, se remarcă o casă asupra căreia autorul zăbovește, deoarece tradiția orală susține că ea a aparținut lui Vlad Dracul. Construită din piatră de mărime impunătoare, clădirea este considerată una dintre cele mai vechi case din oraș, păstrîndu-se și astăzi în forma ei originală, cu mici modificări neînsemnate. Autorul prezintă în continuare, cîteva din pregătirile pe care le-a făcut Vlad Dracul în cetatea Sighișoarei pentru ocuparea tronului Țării Românești, deținut de Alexandru Aldea, acțiuni urmate de cîteva tentative nereușite ce au culminat cu cea din decembrie 1436, cînd, Vlad Dracul, biruindu-i pe Dănești, a devenit domnul țării. Relatarea instaurării noului domn în principala reședință voievodală a Țării Românești, Tîrgoviște, dă prilejul autorului să ne facă cunoștință cu vechiul tîrg, concomitent cu prezentarea istoricului înființării lui.

Cîteva evenimente petrecute în viața politică a Europei acelor vremuri, cit și în Țara Românească, au făcut ca Vlad Dracul să ducă o politică de echilibru, în care a dat dovadă de multă elasticitate, pentru a putea să-și atingă țelul final: menținerea independenței țării și prosperitatea poporului său.

Tînărul principe Vlad Țepeș, este pomenit pentru prima dată în timpul campaniei româno-bulgare în lungul Dunării, purtată de Vlad Dracul. Autorul volumului este de părere că tînărul principe s-a născut în jurul anului 1430, fie la Nüremberg, fie la Sighișoara, localități în care a rezidat tatăl său în acea perioadă.

Ca și în cazul tatălului său, despre primii ani ai lui Vlad Țepeș avem puține informații, căci documentele, cronicile, povestirile și legendele îl ascund într-o negură ce ne lasă numai să bănuim unele stări de fapt. Aidoma tatălui său, viitorul domn, Vlad Țepeș Dracula, în primii ani ai copilăriei a primit o educație aleasă. Ca paj la curțile Ungariei și Germaniei a cunoscut binestructurata

cultură occidentală ce îmbina armonios artele cavalierești cu dezvoltarea în profunzime a minții. Aici a învățat limbile germană, maghiară și latină, pe care le-a folosit fie oral, fie scris, mai târziu la Tîrgoviște, care, așa cum arată Mihail Dukas, devenise un puternic centru cultural, viitorul domn împreună cu fiii de boieri, a primit o educație îngrijită de la cărturari vestiți, fie români, fie greci veniți de la Constantinopol. Aceștia l-au inițiat în tainele scrisului și cititului în limbile occidentale „deschizîndu-i porțile înțelegerii către limbile slavonă și greacă” (p.48). În timpul cît a fost captiv la Egrigöz împreună cu fratele său, a cunoscut și s-a împrietenit cu George Castriotul din Kruja, cunoscut și sub numele de Skanderbeg și pe viitorul sultan Mehmed II Cuceritorul.

Prima domnie a lui Vlad Tepeș a durat aproximativ o lună, și a constituit un episod al luptei dintre Dănești și Drăculești și a intervenției trupelor de acingii care au profitat de prilej pentru a jefui Țara Românească. Totodată, datorită caracterului efemer al acestei prime domnii, care nu i-a dat prilej lui Vlad Tepeș să cîrmuiască țara, fiind înfrînt și alungat, domnul nu a amintit ulterior de ea.

Capitolul al treilea, intitulat „Răsplata anilor de bejenie” ne introduce în atmosfera din Țara Românească din timpul revenirii la tronul ei a lui Vladislav II în noiembrie 1448, după ce îl învinsese pe Vlad Tepeș, punînd astfel capăt primei sale domnii. Cu ajutorul lui Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș reușește să-l înfrîngă pe Vladislav II și să reia tronul țării pentru a doua oară. La urcarea pe tron, în anul 1456, Vlad Tepeș avea 26 de ani, fiind un bărbat vînjos, de statură mijlocie, cu un trup ce impresiona prin forța degajată, cu păr castaniu, bogat, o frunte înaltă sub care străluceau doi ochi strălucitori și hotărîți, ceea ce făcea ca el să fie remarcat și să se reliefeze în mijlocul mulțimii. La aceste calități fizice se adăuga o bogată experiență de viață. În această a doua perioadă a domniei sale, Vlad Tepeș și-a format o armată puternică cu care a reușit să tempereze marea boierime anarhică. Tot în acest scop a creat o nouă instituție — a armașului. Marele armaș trebuia să fie devotat cu trup și suflet domnului, el aplicînd pedepsele capitale, păzînd temnițele, participînd direct la judecări și la actele de justiție. Vlad Tepeș a promovat în slujbe și în ranguri boierești oameni capabili și credincioși țării, ceea ce a determinat o mobilitate deosebită a sfatului domnesc. Totodată, domnul s-a sprijinit pe masele țărănești, preocupîndu-se de prosperitatea agriculturii, înțelegînd că majoritatea locuitorilor țării trăiau la șes și nu în păduri sau în munți, unde se retrăgeau numai din fața cotropitorilor. O altă categorie socială pe care Tepeș s-a sprijinit au constituit-o tîrgoveții, negustorii și meșteșugarii, care, în schimbul protejării lor, îi asigurau sumele bănești necesare visteriei țării. În scopul dezvoltării comerțului, Vlad Tepeș a întreținut relații comerciale cu Transilvania și Moldova, fiind primul care a deschis și a utilizat Valea Prahovei, care a fost menționată pentru întia oară în hrisovul emis la 7 octombrie 1476. Prin toate acțiunile sale, Vlad Tepeș a încercat să ducă la dezvoltarea economică a Țării Românești, concretizată printr-un program bine chibzuit, enunțat la 10 septembrie 1456, într-o scrisoare adresată brașovenilor. Cu această ocazie, el arăta că dorea să devină un domn puternic în interior, pentru ca apoi să se poată impune în fața dușmanilor din afară. Mijloacele folosite pentru atingerea acestui scop au constat în aplicarea legii prin judecări drepte, care nu țineau seama de starea socială a celui vinovat. Pedepsele aplicate erau deopotrivă de drastice fie pentru boier, fie pentru cleric, tîrgoveț sau țăran.

Pe plan extern, principalul dușman pe care l-a înfruntat și l-a învins a fost Mehmed II El Fatih. Din păcate, răsplata pentru biruința asupra otomanilor a fost o nouă și grea lovitură, deoarece domnitorul a avut de luptat împotriva unor vechi inamici, a propriului său frate Radu cel Frumos susținut de boierimea valahă trădătoare, de negustorii sași dornici să se răzbune și să redobândească dreptul de participare la comerțul oneros în sudul Munților Carpați. În aceste condiții Vlad Țepeș nu a putut să reziste, fiind înfrânt și întemnițat.

Cartea pe care o prezentăm, rod al unei ample cercetări a documentelor românești și străine despre Vlad Țepeș, deși este scrisă, după cum mărturisește însuși autorul, pentru marele public, stârnește în aceeași măsură și interesul specialiștilor. Concluziile originale la care ajunge autorul pe baza propriilor reflecții privind viața și activitatea ilustrului domn român, aduc elemente noi, capabile să stârnească discuții și interpretări ale unor momente din istoria Țării Românești din secolul XV. Limbajul folosit de autor este viu, adecvat momentelor din istoria românilor, documentele folosite sînt alese cu grijă, iar comentarea lor este făcută în mod competent, în așa fel încît nu pot stîrni nici un dubiu referitor la epoca și evenimentele prezentate.

Mircea Dan Lazăr

SIMION RETEGAN, *Dieta românească a Transilvaniei (1863—1864)*, Cluj-Napoca, 1979, 268 p.

Editura Dacia din Cluj-Napoca a pus în circuitul științific o carte de mult așteptată de specialiști: *Dieta românească a Transilvaniei (1863—1864)*, semnată de cunoscutul istoric clujean Simion Retegan. Rod al unei îndelungate și laborioase cercetări în arhivele din țară și străinătate lucrarea amplifică și sistematizează documentarea privitoare la unul din momentele cele mai importante din îndelungat zbuiciumata istorie a neamului românesc din teritoriul intracarpatic — momentul care, așa cum se subliniază în Cuvîntul înainte, transformă națiunea română din Transilvania din „misera plebs contribuens” în națiune politică participantă directă la viața publică a țării sale.

Lucrarea este structurată pe mai multe capitole, chiar dacă nu li s-a dat acest nume generic, fiecare din ele avîndu-și bine ales atît locul în ansamblul volumului cît și justificarea indispensabilității sale. Le vom lua pe rînd. „Structura social-economică a burgheziei românești din Transilvania în anii regimului liberal”, urmărește și reușește să demonstreze două probleme deosebite pentru înțelegerea evenimentelor epocii. În primul rînd formarea, dar mai ales dezvoltarea treptată a burgheziei românești, în al doilea rînd înțelegerea de către aceasta a necesității creerii unei baze de masă pentru acțiunile sale politice. Și realizarea acestei baze — ușurată de existența unor interese comune pe diferite planuri între burghezia în dezvoltare și acei din rîndul cărora ea se ridicase nu cu prea mult timp în urmă. O insistență aparte asupra relativ rapidei dezvoltări a „inteligenței românești”. Merită și trebuie reținute două dintre sublinierile autorului, sublinieri pe care le socotim a fi nu numai binevenite ci și absolut necesare. Prima, aceea că în epoca dată burghezia românească avea interese atît economice și sociale cît și aspirații politice comune cu masa țărănească pe sprijinul căreia se putea baza în realizarea lor: „democratismul românesc din 1848 sau din 1863—64 nu a fost cum uneori s-a spus, o atitudine de conjunctură și cu atît mai puțin un